

HRVATSKI SABOR

2532

Na temelju članka 88. Ustava Republike Hrvatske, donosim

ODLUKU

O PROGLAŠENJU USTAVNOG ZAKONA O PRAVIMA NACIONALNIH MANJINA

Proglašavam Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina, koji je donio Hrvatski sabor na sjednici 13. prosinca 2002.

Broj: 01-081-02-3955/2

Zagreb, 19. prosinca 2002.

Predsjednik
Republike Hrvatske
Stjepan Mesić, v. r.

USTAVNI ZAKON

O PRAVIMA NACIONALNIH MANJINA

I. TEMELJNE ODREDBE

Članak 1.

Republika Hrvatska u skladu sa:

- Ustavom Republike Hrvatske
- načelima Povelje Ujedinjenih naroda,
- Općom deklaracijom o pravima čovjeka, Međunarodnim paktom o građanskim i političkim pravima, Međunarodnim paktom o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima,
- Završnim aktom Organizacije za europsku sigurnost i suradnju, Pariškom Poveljom za Novu Europu i drugim dokumentima OEES-a koji se odnose na prava čovjeka, osobito Dokumentom kopenhaškog sastanka OEES-a o ljudskoj dimenziji i Dokumentom moskovskog sastanka OEES-a o ljudskoj dimenziji,
- Konvencijom Vijeća Europe za zaštitu prava čovjeka i temeljnih sloboda, te protokolima uz tu Konvenciju,
- Međunarodnom konvencijom o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije, Konvencijom o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida, Konvencijom o pravima djeteta,
- Deklaracijom o ukidanju svih oblika nesnošljivosti i diskriminacije na temelju vjere i uvjerenja,
- Konvencijom o borbi protiv diskriminacije u oblasti prosvjete,
- Deklaracijom UN o pravima osoba pripadnika nacionalnih ili etničkih, vjerskih i jezičnih manjina,
- Okvirnom konvencijom o zaštiti nacionalnih manjina Vijeća Europe,
- Europskom poveljom o regionalnim i manjinskim jezicima,
- Europskom poveljom o lokalnoj /mjesnoj/ samoupravi,
- Instrumentima SEI za zaštitu manjinskih prava,

– Preporuka iz Lunda o učinkovitom sudjelovanju nacionalnih manjina u javnom životu obvezuje se na poštivanje i zaštitu prava nacionalnih manjina i drugih temeljnih prava i sloboda čovjeka i građanina, vladavine prava i svih ostalih najviših vrednota svog ustavnog i međunarodnog pravnog poretka, svim svojim državljanima.

Članak 2.

Pored ljudskih prava i sloboda koje su priznate ustavnim odredbama, Republika Hrvatska priznaje i štiti i sva ostala prava predviđena u međunarodnim dokumentima iz članka 1. ovoga Ustavnog zakona, ovisno o iznimkama i ograničenjima predviđenim ovim dokumentima, bez diskriminacije po spolu, rasi, boji kože, jeziku, vjeroispovjesti, političkom i drugom uvjerenju, nacionalnom i društvenom porijeklu, povezanosti s nacionalnom manjinom, vlasništvu, statusu naslijeđenom rođenjem ili po nekoj drugoj osnovi sukladno članku 14. i 17. stavku 3. Ustava Republike Hrvatske.

Članak 3.

(1) Prava i slobode osoba koje pripadaju nacionalnim manjinama (u daljnjem tekstu: pripadnici nacionalne manjine), kao temeljna ljudska prava i slobode, nedjeljiv su dio demokratskog sustava Republike Hrvatske i uživaju potrebnu potporu i zaštitu, uključujući pozitivne mjere u korist nacionalnih manjina.

(2) Etnička i multikulturalna raznolikost i duh razumijevanja, uvažavanja i tolerancije doprinose promicanju razvoja Republike Hrvatske.

Članak 4.

(1) Svaki državljanin Republike Hrvatske ima: pravo slobodno se izjasniti da je pripadnik neke nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj; pravo ostvarivati sam ili zajedno s drugim pripadnicima te nacionalne manjine ili zajedno s pripadnicima drugih nacionalnih manjina prava i slobode propisane ovim Ustavnim zakonom i druga manjinska prava i slobode propisane posebnim zakonima.

(2) Pripadnici nacionalnih manjina ostvaruju, jednako kao i drugi građani Republike Hrvatske, prava i slobode utvrđene Ustavom Republike Hrvatske, te prava i slobode propisane ovim Ustavnim zakonom i posebnim zakonima.

(3) Prava i slobode propisane ovim Ustavnim zakonom i prava i slobode pripadnika nacionalnih manjina propisane posebnim zakonima, nacionalne manjine i njihovi pripadnici ostvaruju na način i pod uvjetima propisanim ovim Ustavnim zakonom i posebnim zakonima.

(4) Zabranjuje se bilo kakva diskriminacija temeljena na pripadnosti nacionalnoj manjini. Pripadnicima nacionalnih manjina jamči se jednakost pred zakonom i jednaka pravna zaštita.

(5) Zabranjeno je poduzimanje mjera kojima se mijenja omjer među stanovništvom na područjima nastanjenima osobama koje pripadaju nacionalnim manjinama, a koje su usmjerene na otežavanje ostvarivanja ili ograničavanje prava i sloboda propisanih ovim Ustavnim zakonom i posebnim zakonima.

(6) Ovim Ustavnim zakonom ili posebnim zakonom je moguće ostvarivanje određenih prava i sloboda utvrditi ovisno o brojčanoj zastupljenosti pripadnika nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj ili na nekom njenom području, stečenim pravima i međunarodnim ugovorima koji, sukladno Ustavu Republike Hrvatske, čine dio unutarnjeg pravnog poretka Republike Hrvatske.

Članak 5.

Nacionalna manjina, u smislu ovoga Ustavnog zakona, je skupina hrvatskih državljana čiji pripadnici su tradicionalno nastanjeni na teritoriju Republike Hrvatske, a njeni članovi imaju etnička, jezična, kulturna i/ili vjerska obilježja različita od drugih građana i vodi ih želja za očuvanjem tih obilježja.

Članak 6.

(1) Republika Hrvatska može s drugim državama sklapati međunarodne ugovore kojima će urediti pitanja prava i sloboda pripadnika nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj.

(2) Prilikom sklapanja međunarodnih ugovora iz stavka 1. ovog članka Republika Hrvatska će se zalagati da se njima stvaraju i unaprjeđuju uvjeti potrebni za održavanje i razvijanje kulture pripadnika nacionalnih manjina, te očuvanje bitnih sastojnica njihove samobitnosti, odnosno njihove vjere, jezika, tradicije i kulturne baštine.

Članak 7.

Republika Hrvatska osigurava ostvarivanje posebnih prava i sloboda pripadnika nacionalnih manjina koja oni uživaju pojedinačno ili zajedno s drugim osobama koje pripadaju istoj nacionalnoj manjini, a kada je to određeno ovim Ustavnim zakonom ili posebnim zakonom, zajedno s pripadnicima drugih nacionalnih manjina, naročito:

1. služenje svojim jezikom i pismom, privatno i u javnoj uporabi, te u službenoj uporabi;
2. odgoj i obrazovanje na jeziku i pismu kojim se služe;
3. uporabu svojih znamenja i simbola;
4. kulturna autonomija održavanjem, razvojem i iskazivanjem vlastite kulture, te očuvanja i zaštite svojih kulturnih dobara i tradicije;
5. pravo na očitovanje svoje vjere te na osnivanje vjerskih zajednica zajedno s drugim pripadnicima te vjere;
6. pristup sredstvima javnog priopćavanja i obavljanja djelatnosti javnog priopćavanja (primanje i širenje informacija) na jeziku i pismu kojim se služe;
7. samoorganiziranje i udruživanje radi ostvarivanja zajedničkih interesa;
8. zastupljenost u predstavničkim tijelima na državnoj i lokalnoj razini, te u upravnim i pravosudnim tijelima;
9. sudjelovanje pripadnika nacionalnih manjina u javnom životu i upravljanju lokalnim poslovima putem vijeća i predstavnika nacionalnih manjina;
10. zaštitu od svake djelatnosti koja ugrožava ili može ugroziti njihov opstanak, ostvarivanje prava i sloboda.

Članak 8.

Odredbe ovoga Ustavnog zakona i odredbe posebnih zakona kojima se uređuju prava i slobode pripadnika nacionalnih manjina moraju se tumačiti i primjenjivati sa svrhom poštivanja pripadnika nacionalnih manjina i hrvatskog naroda, razvijanja razumijevanja, solidarnosti, snošljivosti i dijaloga među njima.

II. PRAVA I SLOBODE

Članak 9.

(1) Pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo koristiti svoje prezime i ime na jeziku kojim se služe, te da ono bude službeno priznato njima i njihovoj djeci upisom u matične knjige i druge službene isprave, u skladu s propisima Republike Hrvatske.

(2) Pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo da se obrazac osobne iskaznice tiska i popunjava i na jeziku i pismu kojim se služe.

Članak 10.

Pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo slobodno služiti se svojim jezikom i pismom, privatno i javno, uključujući pravo na jezik i pismu kojim se služe isticati oznake, napise i druge informacije u skladu sa zakonom.

Članak 11.

(1) Pravo je pripadnika nacionalnih manjina na odgoj i obrazovanje na svom jeziku i

pismu kojim se služe.

(2) Odgoj i obrazovanje pripadnika nacionalne manjine obavlja se u predškolskim ustanovama, osnovnim i srednjim školama te drugim školskim ustanovama (u daljnjem tekstu: školska ustanova) s nastavom na jeziku i pismu kojim se služe, pod uvjetima i na način propisanim posebnim zakonom o odgoju i obrazovanju na jeziku i pismu nacionalnih manjina.

(3) Školske ustanove s nastavom na jeziku i pismu nacionalne manjine mogu se osnivati, te odgoj i obrazovanje provoditi za manji broj učenika od onog koji je propisan za školske ustanove s nastavom na hrvatskom jeziku i pismu.

(4) Nastavni plan i program odgoja i obrazovanja na jeziku i pismu nacionalne manjine uz opći dio obvezno sadrži dio čiji je sadržaj u vezi s posebnošću nacionalne manjine (materinski jezik, književnost, povijest, zemljopis i kulturno stvaralaštvo nacionalne manjine).

(5) Pravo je i obveza učenika koji se odgajaju i obrazuju na jeziku i pismu nacionalnih manjina da uz svoj jezik i pismo uče hrvatski jezik i latinično pismo prema utvrđenom nastavnom planu i programu.

(6) Odgojno obrazovni rad u školskoj ustanovi s nastavom na jeziku i pismu nacionalne manjine obavljaju nastavnici iz reda nacionalne manjine koji potpuno vladaju jezikom i pismom nacionalne manjine, odnosno nastavnici koji nisu iz redova nacionalne manjine, a potpuno vladaju jezikom i pismom nacionalne manjine.

(7) Visoka učilišta organiziraju provođenje programa školovanja odgajatelja, učitelja i nastavnika za obavljanje poslova odgoja i obrazovanja na jeziku i pismu kojim se služe nacionalne manjine u dijelu koji sadrži posebnosti nacionalne manjine (materinski jezik, književnost, povijest, zemljopis i kulturno stvaralaštvo nacionalne manjine).

(8) Pripadnici nacionalnih manjina mogu radi provođenja odgoja i obrazovanja pripadnika nacionalnih manjina, na način i pod uvjetima propisanim zakonima, osnivati predškolske ustanove, osnovne i srednje škole i visoka učilišta.

(9) Učenicima školske ustanove na hrvatskom jeziku i pismu omogućit će se učenje jezika i pisma nacionalne manjine na način propisan posebnim zakonom, prema utvrđenom nastavnom programu od strane nadležnog središnjeg tijela državne uprave, uz osiguranje financijskih sredstava u državnom proračunu i proračunima jedinica lokalne samouprave.

Članak 12.

(1) Ravnopravna službena uporaba jezika i pisma kojim se služe pripadnici nacionalne manjine ostvaruje se na području jedinice lokalne samouprave kada pripadnici pojedine nacionalne manjine čine najmanje trećinu stanovnika takve jedinice.

(2) Ravnopravna službena uporaba jezika i pisma kojim se služe pripadnici nacionalne manjine ostvaruje se i kada je to predviđeno međunarodnim ugovorima koji, sukladno Ustavu Republike Hrvatske, čine dio unutarnjeg pravnog poretka Republike Hrvatske i kada je to propisano statutom jedinice lokalne samouprave ili statutom jedinice područne (regionalne) samouprave u skladu s odredbama posebnog zakona o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj.

(3) Ostali uvjeti i način službene uporabe jezika i pisma kojim se služe pripadnici nacionalne manjine u predstavničkim i izvršnim tijelima i u postupku pred upravnim tijelima jedinica lokalne samouprave i jedinica područne (regionalne) samouprave; u postupku pred tijelima državne uprave prvog stupnja, u postupku pred sudbenim tijelima prvog stupnja; u postupcima koje vode Državno odvjetništvo i javni bilježnici, te pravne osobe koje imaju javne ovlasti, uređuju se posebnim zakonom o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina.

Članak 13.

Zakonom kojim se uređuje uporaba jezika i pisma nacionalnih manjina i/ili statutima jedinica lokalne samouprave propisuju se mjere koje omogućuju na područjima tradicionalno

ili u znatnijem broju naseljenim pripadnicima nacionalnih manjina očuvanje tradicijskih naziva i oznaka te davanje naziva naseljima, ulicama i trgovima imena osoba i događaja od značaja za povijest i kulturu nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj.

Članak 14.

(1) Slobodna je uporaba znamenja i simbola nacionalnih manjina i obilježavanje praznika nacionalnih manjina.

(2) Uz službenu uporabu znamenja i simbola Republike Hrvatske nacionalne manjine mogu isticati odgovarajuće znamenje i simbole nacionalnih manjina. Kada se izvodi himna i/ili svečana pjesma nacionalne manjine, obvezatno se prije nje izvodi himna Republike Hrvatske.

(3) Jedinice lokalne samouprave i područne (regionalne) samouprave dužne su statutom propisati službenu uporabu i način korištenja zastave i simbola nacionalnih manjina.

Članak 15.

(1) Pripadnici nacionalnih manjina radi očuvanja, razvoja, promicanja i iskazivanja svog nacionalnog i kulturnog identiteta mogu osnivati udruge, zaklade i fundacije te ustanove za obavljanje djelatnosti javnog priopćavanja, kulturne, izdavačke (nakladničke), muzejske, arhivske, knjižnične i znanstvene djelatnosti.

(2) Republika Hrvatska, jedinice lokalne samouprave i područne (regionalne) samouprave sukladno svojim mogućnostima, financiraju djelovanje institucija iz stavka 1. ovoga članka.

(3) Udruge, zaklade, fundacije i ustanove iz stavka 1. ovoga članka mogu u nazivu iskazivati da su nacionalne manjine njihovi osnivači.

Članak 16.

(1) Pripadnici nacionalnih manjina, njihove udruge i vijeća nacionalnih manjina odnosno predstavnici nacionalnih manjina slobodno održavaju veze s narodom s kojim dijele ista etnička, jezična, kulturna i/ili vjerska obilježja, te s pravnim osobama sa sjedištem na području države tog naroda koje obavljaju djelatnosti odgoja i obrazovanja, znanosti, kulture, nakladničke (izdavačke) i humanitarne djelatnosti.

(2) Udruge pripadnika nacionalnih manjina i vijeća nacionalnih manjina odnosno predstavnici nacionalnih manjina mogu od tijela države naroda s kojim dijele obilježja iz stavka 1. ovog članka i od pravnih osoba te države primati bez plaćanja carine novine, časopise, knjige, filmove, videokasete, nosače zvuka, u ograničenom broju primjeraka, koje koriste za svoje potrebe, i mogu ih, bez plaćanja naknade, dijeliti pripadnicima nacionalne manjine.

(3) Udruge pripadnika nacionalnih manjina mogu za pripadnike nacionalnih manjina organizirati gostovanja profesionalnih i amaterskih kulturnoumjetničkih grupa, te organizirati druge kulturne i umjetničke priredbe i izložbe koje pridonose obogaćivanju kulture i identiteta nacionalne manjine. U ovakvim slučajevima strane osobe koje sudjeluju u provođenju priredbi i izložbi ne moraju imati radnu dozvolu.

(4) Pripadnici nacionalnih manjina mogu slobodno izražavati svoju vjersku pripadnost i očitovati svoju vjeru te u skladu s tim pripadati vjerskoj zajednici.

Članak 17.

(1) Na temelju zakona i provedbenih propisa kojima se uređuju djelatnosti javnog priopćavanja, proizvodnje i emitiranja radijskog i televizijskog programa, odgoja i obrazovanja, muzejska, arhivska i knjižnička djelatnost, te zaštita i očuvanje kulturnih dobara stvaraju se uvjeti za upoznavanje svih državljana Republike Hrvatske, osobito djece i mladeži kroz sadržaj odgojnog i obrazovnog rada i obvezne i izborne predmete obrazovanja, s poviješću, kulturom i vjerom nacionalnih manjina.

(2) U cilju ostvarivanja odredbe stavka 1. ovog članka poduzimat će se mjere koje će pripadnicima nacionalnih manjina olakšati pristup medijima.

Članak 18.

(1) Postaje radija i televizije na državnoj, regionalnoj i lokalnoj razini imaju zadaću promicati razumijevanje za pripadnike nacionalnih manjina, proizvoditi i/ili emitirati emisije namijenjene informiranju pripadnika nacionalnih manjina na jezicima nacionalnih manjina, stvaranje i emitiranje programa kojima se potiče i unaprjeđuje održavanje, razvoj i iskazivanje kulturne, vjerske i druge samobitnosti nacionalnih manjina, očuvanje i zaštita njihovih kulturnih dobara i tradicije, te stvaranje i emitiranje programa kojima se pripadnici nacionalne manjine na tom prostoru upoznaju s radom i zadaćama njihova vijeća nacionalnih manjina i predstavnika nacionalnih manjina. Pravne osobe koje obavljaju djelatnost javnog priopćavanja (tisak, radio i televizija) omogućit će udrugama pripadnika nacionalnih manjina i institucijama nacionalnih manjina sudjelovanje u stvaranju programa namijenjenog nacionalnim manjinama.

(2) U državnom proračunu i proračunima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave osiguravaju se sredstva za sufinanciranje programa radio i televizijskih postaja u njihovom vlasništvu namijenjenih nacionalnim manjinama, sukladno mogućnostima i prema kriterijima koje utvrdi Vlada Republike Hrvatske na prijedlog Savjeta za nacionalne manjine, odnosno nadležna tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave na prijedlog vijeća nacionalnih manjina.

(3) U cilju ostvarivanja prava pripadnika nacionalnih manjina na informiranje putem tiska te radija i televizije na pismu i jeziku nacionalne manjine pripadnici nacionalnih manjina, njihova vijeća nacionalnih manjina i predstavnici nacionalnih manjina, njihove udruge mogu obavljati djelatnost javnog priopćavanja (izdavati novine, proizvoditi i emitirati radijski i televizijski program i obavljati djelatnost novinskih agencija) u skladu sa zakonom.

Članak 19.

(1) Republika Hrvatska jamči pripadnicima nacionalnih manjina prava na zastupljenost u Hrvatskom saboru.

(2) Pripadnici nacionalnih manjina, biraju najmanje pet a najviše osam svojih zastupnika u posebnim izbornim jedinicama, u skladu sa zakonom kojim se uređuje izbor zastupnika u Hrvatski sabor, a čime ne mogu biti umanjena stečena prava nacionalnih manjina.

(3) Pripadnicima nacionalnih manjina koji u ukupnom stanovništvu Republike Hrvatske sudjeluju s više od 1,5% stanovnika jamči se najmanje jedno, a najviše tri zastupnička mjesta pripadnika te nacionalne manjine, u skladu sa zakonom kojim se uređuje izbor zastupnika u Hrvatski sabor.

(4) Pripadnici nacionalnih manjina, koji u ukupnom stanovništvu Republike Hrvatske sudjeluju s manje od 1,5% stanovnika imaju pravo izabrati najmanje četiri zastupnika pripadnika nacionalnih manjina, u skladu sa zakonom kojim se uređuje izbor zastupnika u Hrvatski sabor.

Članak 20.

(1) Republika Hrvatska jamči pripadnicima nacionalnih manjina pravo na zastupljenost u predstavničkim tijelima jedinica lokalne samouprave i predstavničkim tijelima jedinica područne (regionalne) samouprave.

(2) Ako u predstavničko tijelo jedinice lokalne samouprave na temelju općeg biračkog prava ne bude izabran bar jedan član pripadnik neke od nacionalnih manjina koje u stanovništvu jedinice lokalne samouprave sudjeluju s više od 5%, a s manje od 15%, broj članova predstavničkog tijela jedinice lokalne samouprave povećat će se za jednog člana, a izabranim će se smatrati onaj pripadnik nacionalne manjine koji nije izabran prvi po redu

prema razmjernom uspjehu svake liste na izborima ako zakonom kojim se uređuje izbor članova predstavničkog tijela jedinice lokalne samouprave nije drugačije određeno.

(3) Ako u predstavničkom tijelu jedinice lokalne samouprave na temelju općeg biračkog prava ne bude osigurana zastupljenost onoliko članova pripadnika nacionalne manjine, koja u stanovništvu jedinice lokalne samouprave sudjeluje s najmanje 15%, koliko osigurava zastupljenost pripadnika te nacionalne manjine srazmjerno njenom udjelu u stanovništvu jedinice lokalne samouprave, broj članova predstavničkog tijela jedinice povećat će se do broja koji je potreban da bi zastupljenost bila ostvarena, a izabranim će se smatrati oni pripadnici određene manjine koji nisu izabrani, po redu prema razmjernom uspjehu svake liste na izborima ako zakonom kojim se uređuje izbor članova predstavničkog tijela jedinice lokalne samouprave nije drugačije određeno.

(4) Ako u predstavničkom tijelu jedinice područne (regionalne) samouprave na temelju općeg biračkog prava ne bude osigurana zastupljenost onoliko članova pripadnika nacionalne manjine koja u stanovništvu te jedinice sudjeluje s više od 5%, koliko im osigurava zastupljenost srazmjerno njihovom udjelu u stanovništvu jedinice područne (regionalne) samouprave, broj članova predstavničkog tijela jedinice povećat će se do broja koji je potreban da bi zastupljenost bila ostvarena, a izabranim će se smatrati oni pripadnici određene manjine koji nisu izabrani, po redu prema razmjernom uspjehu svake liste na izborima ako zakonom kojim se uređuje izbor članova predstavničkog tijela jedinice područne (regionalne) samouprave nije drugačije određeno.

(5) Ako se ni primjenom odredbi stavaka 2. i 3. ovoga članka ne postigne zastupljenost predstavnika nacionalnih manjina u predstavničkom tijelu jedinice lokalne samouprave, odnosno ako se ni primjenom odredbi stavka 4. ovoga članka ne postigne zastupljenost predstavnika nacionalnih manjina u predstavničkom tijelu jedinice područne (regionalne) samouprave, u skladu s ovim odredbama, u jedinici samouprave raspisat će se dopunski izbori.

(6) Kandidiranje i izbor članova predstavničkog tijela jedinice lokalne samouprave odnosno jedinice područne (regionalne) samouprave prema odredbama stavaka 2., 3., 4. i 5. ovoga članka uređuje se zakonom kojim se uređuje izbor članova predstavničkih tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave.

(7) Za određivanje broja pripadnika nacionalne manjine radi provođenja odredbi ovoga članka mjerodavni su službeni rezultati popisa stanovništva. Prije svakih izbora službeni rezultati popisa stanovništva o broju pripadnika nacionalnih manjina u jedinici lokalne samouprave odnosno jedinici područne (regionalne) samouprave usklađuju se s eventualnim promjenama registriranim u posljednjem potvrđenom popisu birača te jedinice.

Članak 21.

Jedinice lokalne samouprave i jedinice područne (regionalne) samouprave u kojima pripadnici nacionalnih manjina ne čine većinu stanovništva mogu svojim statutima odrediti da se u predstavničko tijelo jedinice lokalne samouprave odnosno jedinice područne (regionalne) samouprave biraju pripadnici nacionalnih manjina ili veći broj pripadnika nacionalnih manjina nego što proizlazi iz njihovog udjela u ukupnom stanovništvu jedinice.

Članak 22.

(1) U jedinici lokalne samouprave i jedinici područne (regionalne) samouprave (u daljnjem tekstu: jedinica samouprave) u kojoj se prema odredbama ovog Ustavnog zakona treba osigurati srazmjerna zastupljenost članova njenog predstavničkog tijela iz reda pripadnika nacionalnih manjina osigurava se zastupljenost predstavnika nacionalne manjine u njenom izvršnom tijelu.

(2) Pripadnicima nacionalnih manjina osigurava se zastupljenost u tijelima državne uprave

i pravosudnim tijelima sukladno odredbama posebnog zakona, vodeći računa o sudjelovanju pripadnika nacionalnih manjina u ukupnom stanovništvu na razini na kojoj je ustrojeno tijelo državne uprave ili pravosudno tijelo i stečenim pravima.

(3) Pripadnicima nacionalnih manjina osigurava se zastupljenost u tijelima uprave jedinica samouprave sukladno odredbama posebnog zakona kojim se uređuje lokalna i područna (regionalna) samouprava i sukladno stečenim pravima.

(4) U popunjavanju mjesta iz stavka 2. i 3. ovoga članka, prednost pod istim uvjetima imaju predstavnici nacionalnih manjina.

III. VIJEĆA I PREDSTAVNICI NACIONALNIH MANJINA U JEDINICAMA SAMOUPRAVE

Članak 23.

S ciljem unaprjeđivanja, očuvanja i zaštite položaja nacionalnih manjina u društvu pripadnici nacionalnih manjina biraju, na način i pod uvjetima propisanim ovim Ustavnim zakonom, svoje predstavnike radi sudjelovanja u javnom životu i upravljanju lokalnim poslovima putem vijeća i predstavnika nacionalnih manjina u jedinicama samouprave.

Članak 24.

(1) U jedinicama samouprave na čijem području pripadnici pojedine nacionalne manjine sudjeluju s najmanje 1,5% u ukupnom stanovništvu jedinice samouprave, u jedinicama lokalne samouprave na čijem području živi više od 200 pripadnika pojedine nacionalne manjine, te u jedinicama područne (regionalne) samouprave na čijem području živi više od 500 pripadnika nacionalne manjine, pripadnici svake takove nacionalne manjine mogu izabrati vijeće nacionalnih manjina.

(2) U vijeća nacionalnih manjina općine bira se 10 članova, u vijeća nacionalnih manjina grada bira se 15, a u vijeće nacionalnih manjina županije bira se 25 članova pripadnika nacionalne manjine.

(3) U slučajevima kada nije ispunjen barem jedan od uvjeta iz stavka 1. ovoga članka za izbor vijeća nacionalnih manjina, a na području jedinice samouprave živi najmanje 100 pripadnika nacionalne manjine, za područje ovakove jedinice samouprave bira se predstavnik nacionalnih manjina.

(4) Kandidate za članove vijeća nacionalnih manjina odnosno kandidate za predstavnike nacionalnih manjina mogu predlagati udruge nacionalnih manjina ili najmanje 20 pripadnika nacionalne manjine s područja općine, odnosno 30 s područja grada i 50 s područja županije.

(5) Članovi vijeća nacionalnih manjina i predstavnici nacionalnih manjina biraju se neposredno tajnim glasovanjem za razdoblje od četiri godine, a na postupak izbora i druga pitanja u svezi s njihovim izborom shodno se primjenjuju odredbe zakona kojim se uređuje izbor članova predstavničkih tijela jedinica lokalne samouprave.

(6) Za određivanje broja pripadnika nacionalne manjine radi provođenja odredbi ovoga članka mjerodavan je popis stanovništva korigiran (uvećan ili umanjen) za onaj broj birača koji su upisani ili brisani iz popisa birača koji se sastavlja radi izbora članova predstavničkih tijela jedinica lokalne samouprave.

Članak 25.

(1) Vijeće nacionalne manjine je neprofitna pravna osoba. Svojestvo pravne osobe stječe upisom u registar vijeća nacionalnih manjina kojeg vodi ministarstvo nadležno za poslove opće uprave.

(2) Za svoje obveze vijeće nacionalne manjine odgovara svojom cjelokupnom imovinom.

(3) Naziv vijeća nacionalne manjine mora biti na hrvatskom jeziku i latiničnom pismu, te na jeziku i pismu kojim se služi nacionalna manjina koja je osnovala vijeće.

(4) Naziv vijeća nacionalne manjine mora sadržavati oznaku nacionalne manjine i oznaku područja za koje je izabrana.

(5) Ministar nadležan za poslove opće uprave propisat će pravilnikom sadržaj registra vijeća nacionalnih manjina i način njegova vođenja, te obrazac zahtjeva za upis u registar vijeća nacionalnih manjina.

Članak 26.

Članovi vijeća nacionalne manjine tajnim glasovanjem biraju predsjednika vijeća. Vijeće nacionalne manjine bira i osobu koja će zamjenjivati predsjednika vijeća u slučaju njegove odsutnosti ili spriječenosti.

Članak 27.

(1) Vijeće nacionalne manjine donosi program rada, financijski plan i završni račun, te statut kojim se uređuju pitanja od značaja za rad vijeća.

(2) Predsjednik vijeća nacionalne manjine predstavlja i zastupa vijeće, saziva sjednice vijeća i ima prava i obveze određene statutom vijeća.

(3) Statut, program rada, financijski plan i završni račun vijeće nacionalne manjine donosi većinom glasova svih članova.

(4) Statut, financijski plan i završni račun vijeća nacionalnih manjina objavljuju se u službenom glasilu jedinice lokalne ili područne (regionalne) samouprave za čije je područje osnovano.

Članak 28.

(1) Jedinice samouprave osiguravaju sredstva za rad vijeća nacionalnih manjina, uključujući sredstva za obavljanje administrativnih poslova za njihove potrebe, a mogu osigurati i sredstva za provođenje određenih aktivnosti utvrđenih programom rada vijeća nacionalne manjine.

(2) Sredstva za ostvarivanje određenih programa vijeća nacionalnih manjina mogu se osigurati i u državnom proračunu Republike Hrvatske.

Članak 29.

(1) Sredstva koja vijeće nacionalne manjine ostvari od svoje imovine; od donacija, poklona, nasljedstva; ili po drugom osnovu, mogu se koristiti samo za djelatnosti i poslove od značaja za nacionalnu manjinu utvrđenih u programu rada vijeća nacionalne manjine.

(2) Sredstva koja vijeće nacionalne manjine ostvari iz državnog proračuna Republike Hrvatske ili proračuna jedinice samouprave mogu se koristiti isključivo za namjene određene proračunom i zakonom, odnosno odlukom kojima se uređuje izvršenje proračuna, odnosno za namjene, kada se radi o sredstvima državnog proračuna Republike Hrvatske, koje odredi Savjet za nacionalne manjine.

(3) Kada vijeće nacionalne manjine nabavlja robe ili usluge ili izvodi radove sredstvima iz stavka 2. ovoga članka može ih koristiti samo pod uvjetima i na način propisan Zakonom o javnoj nabavi.

Članak 30.

(1) Članovi vijeća nacionalne manjine svoje dužnosti obavljaju, u pravilu, na dragovoljnoj osnovi i s pažnjom dobrog gospodara.

(2) Članovi vijeća nacionalne manjine iz sredstava vijeća mogu primati samo naknadu troškova koje su imali u obavljanju poslova za vijeće i nagradu, za mjesečno ili neko drugo razdoblje ako to odobri i do visine koju odobri ministar nadležan za opću upravu.

Članak 31.

(1) Vijeća nacionalnih manjina u jedinici samouprave imaju pravo:

- predlagati tijelima jedinice samouprave mjere za unaprjeđivanje položaja nacionalne manjine u državi ili na nekom njenom području, uključujući davanje prijedloga općih akata kojima se uređuju pitanja od značaja za nacionalnu manjinu tijelima koja ih donose;
- isticati kandidate za dužnosti u tijelima državne uprave i tijelima jedinica samouprave;
- biti obaviješteni o svakom pitanju o kome će raspravljati radna tijela predstavničkog tijela jedinice samouprave, a tiče se položaja nacionalne manjine;
- davati mišljenja i prijedloge na programe radijskih i televizijskih postaja na lokalnoj i regionalnoj razini namijenjene nacionalnim manjinama ili na programe koji se odnose na manjinska pitanja.

(2) Tijela jedinica samouprave svojim općim aktima uredit će način, rokove i postupak ostvarivanja prava utvrđenih u stavku 1. ovoga članka.

Članak 32.

(1) Poglavarstvo jedinice samouprave dužno je u pripremi prijedloga općih akata od vijeća nacionalnih manjina osnovanih za njeno područje zatražiti mišljenje i prijedloge o odredbama kojima se uređuju prava i slobode nacionalnih manjina.

(2) Ako vijeće nacionalne manjine smatra da je opći akt jedinice samouprave ili neka njegova odredba protivan Ustavu, ovom Ustavnom zakonu ili posebnim zakonima kojima se uređuju prava i slobode nacionalnih manjina, dužna je o tome odmah obavijestiti ministarstvo nadležno za opću upravu. Obavijest o tome uputit će i poglavarstvu jedinice samouprave i Savjetu za nacionalne manjine.

(3) Ministarstvo nadležno za opću upravu, ako ocijeni da je opći akt iz stavka 2. ovoga članka ili neka njegova odredba protivan Ustavu, ovom Ustavnom zakonu ili posebnim zakonima kojima se uređuju prava i slobode nacionalnih manjina, obustavit će, u roku od osam dana, njegovu primjenu.

(4) Odluka o obustavi od primjene dostavlja se bez odgađanja općinskom načelniku, gradonačelniku, odnosno županu, predsjedniku predstavničkog tijela koje je opći akt donijelo, a obavijest o donošenju odluke dostavlja Savjetu za nacionalne manjine i vijeću nacionalne manjine na temelju čije je obavijesti odluka donijeta.

(5) Ministarstvo nadležno za opću upravu prosljeđuje Vladi Republike Hrvatske odluku o obustavi od primjene općeg akta s prijedlogom za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom i zakonom pred Ustavnim sudom Republike Hrvatske i o tome obavještava jedinicu samouprave.

(6) Obustava od primjene općeg akta prestaje ako Vlada Republike Hrvatske ne pokrene postupak iz stavka 5. ovoga članka u roku od 30 dana od dana zaprimanja odluke iz stavka 5. ovoga članka.

Članak 33.

(1) Dva ili više vijeća nacionalnih manjina osnovanih u istoj jedinici lokalne samouprave, dva ili više vijeća nacionalnih manjina osnovanih u različitim jedinicama lokalne samouprave, dva ili više vijeća nacionalnih manjina osnovanih u istoj jedinici područne (regionalne) samouprave te dva ili više vijeća nacionalnih manjina osnovanih u različitim jedinicama područne (regionalne) samouprave mogu radi usklađivanja ili unaprjeđivanja zajedničkih interesa osnovati koordinacije vijeća nacionalnih manjina.

(2) Vijeća nacionalnih manjina kroz koordinaciju vijeća nacionalnih manjina usaglašavaju stavove o pitanjima iz svog djelokruga.

(3) Vijeća nacionalnih manjina mogu koordinaciju vijeća nacionalnih manjina ovlastiti da poduzima u njihovo ime pojedine mjere iz članka 31. ovoga Ustavnog zakona.

(4) Smatra se da su vijeća nacionalnih manjina jedinica područne (regionalne) samouprave

osnovale koordinaciju vijeća nacionalnih manjina za područje Republike Hrvatske kada je sporazumu o osnivanju ove koordinacije pristupilo više od polovine vijeća nacionalnih manjina područne (regionalne) samouprave.

(5) Koordinacija vijeća nacionalnih manjina koju su vijeća nacionalnih manjina jedinica područne (regionalne) samouprave osnovale za područja Republike Hrvatske može donositi odluke o značenju i simbolima nacionalnih manjina i način obilježavanja praznika nacionalnih manjina uz suglasnost Savjeta za nacionalne manjine.

Članak 34.

(1) Predstavnik nacionalne manjine svoje poslove obavlja pod nazivom koji mora biti na hrvatskom jeziku i latiničnom pismu te na jeziku i pismu kojim se služi nacionalna manjina koja ga je izabrala i koji sadrži oznaku područja za koje je izabran.

(2) Predstavnik nacionalne manjine otvara račun sredstava koja se koriste za ostvarivanje manjinskih prava na području jedinice lokalne samouprave za koju je izabran, za financijski plan korištenja tih sredstava i završni račun tih sredstava. Financijski plan i završni račun sredstava koja se koriste za ostvarivanje manjinskih prava objavljuju se u službenom glasilu jedinice lokalne samouprave za čije područje je izabran manjinski predstavnik.

(3) Na predstavnika nacionalne manjine te njegove ovlasti i obveze odgovarajuće se primjenjuju odredbe članaka 28., 29., 30., 31., 32. i 33. ovoga Ustavnog zakona.

IV. SAVJET ZA NACIONALNE MANJINE

Članak 35.

(1) Osniva se Savjet za nacionalne manjine, radi sudjelovanja nacionalnih manjina u javnom životu Republike Hrvatske, a osobito radi razmatranja i predlaganja uređivanja i rješavanja pitanja u svezi s ostvarivanjem i zaštitom prava i sloboda nacionalnih manjina. U tom cilju Savjet surađuje s nadležnim državnim tijelima i tijelima jedinica samouprave, vijećima nacionalnih manjina, odnosno predstavnicima nacionalnih manjina, udrugama nacionalnih manjina i pravnim osobama koje obavljaju djelatnosti kojima se ostvaruju manjinska prava i slobode.

(2) Savjet za nacionalne manjine ima pravo:

– predlagati tijelima državne vlasti da rasprave pojedina pitanja od značenja za nacionalnu manjinu, a osobito provođenje ovoga Ustavnog zakona i posebnih zakona kojima su uređena manjinska prava i slobode;

– predlagati tijelima državne vlasti mjere za unaprjeđivanje položaja nacionalne manjine u državi ili na nekom njenom području;

– davati mišljenja i prijedloge o programima javnih radio postaja i javne televizije namijenjenih nacionalnim manjinama, te o tretiranju manjinskih pitanja u programima javnih radio postaja i javne televizije i drugim sredstvima priopćavanja;

– predlagati poduzimanje gospodarskih, socijalnih i drugih mjera na područjima tradicionalno ili u znatnijem broju nastanjenim pripadnicima nacionalnih manjina kako bi se očuvalo njihovo postojanje na tim područjima,

– tražiti i dobiti od tijela državne vlasti i tijela lokalne i područne (regionalne) samouprave podatke i izvješća potrebna za razmatranje pitanja iz svoga djelokruga;

– pozivati i tražiti nazočnost predstavnika tijela državne vlasti i tijela lokalne i područne (regionalne) samouprave, u čiju nadležnost spadaju pitanja iz djelokruga Savjeta utvrđena ovim Ustavnim zakonom i statutom Savjeta.

(3) Savjet za nacionalne manjine surađuje u pitanjima od interesa za nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj s nadležnim tijelima međunarodnih organizacija i institucija koje se bave pitanjima nacionalnih manjina, kao i s nadležnim tijelima matičnih država pripadnika

nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj.

(4) Savjet za nacionalne manjine raspoređuje sredstva koja se u državnom proračunu osiguravaju za potrebe nacionalnih manjina. Korisnici sredstava podnose Savjetu godišnja izvješća o trošenju sredstava koja su im doznačena iz državnog proračuna, o čemu Savjet izvješćuje Vladu Republike Hrvatske i Hrvatski sabor.

(5) Ako u roku od 90 dana od donošenja državnoga proračuna, Savjet za nacionalne manjine ne donese odluku o rasporedu sredstava iz stavka 4. ovoga članka, odluku o tome donosi Vlada Republike Hrvatske.

Članak 36.

(1) Članove Savjeta za nacionalne manjine imenuje Vlada Republike Hrvatske na vrijeme od četiri godine i to:

– sedam članova pripadnika nacionalnih manjina iz reda osoba koje predlože vijeća nacionalnih manjina,

– pet članova pripadnika nacionalnih manjina iz reda istaknutih kulturnih, znanstvenih, stručnih, vjerskih djelatnika iz reda osoba koje predlože manjinske udruge i druge organizacije manjina, vjerske zajednice, pravne osobe i građani pripadnici nacionalnih manjina.

(2) Članovi Savjeta za nacionalne manjine su i zastupnici nacionalnih manjina u Hrvatskom saboru.

(3) Savjet za nacionalne manjine ima predsjednika i dva potpredsjednika koje imenuje Vlada Republike Hrvatske iz redova članova Savjeta. Jedan od njih obavezno je član Savjeta iz redova nacionalne manjine koja u ukupnom stanovništvu Republike Hrvatske sudjeluje s više od 1,5%.

(4) Prilikom imenovanja članova Savjeta za nacionalne manjine Vlada Republike Hrvatske vodit će računa o udjelu pripadnika pojedinih nacionalnih manjina u ukupnom stanovništvu Republike Hrvatske, kao i o tome da sastav Savjeta odražava njihovu samobitnost i osobitost, te povijesne vrijednosti, etničku, kulturnu i svaku drugu raznolikost.

(5) Predsjednik i potpredsjednici Savjeta za nacionalne manjine svoju dužnost obavljaju profesionalno, a predsjednik Savjeta je i predstojnik stručne službe Savjeta.

(6) Za obavljanje stručnih i administrativnih poslova za Savjet za nacionalne manjine Vlada Republike Hrvatske osnovat će stručnu službu Savjeta i odrediti okvirni broj njenih službenika i namještenika.

(7) Savjet za nacionalne manjine ima statut koji donosi uz suglasnost Vlade Republike Hrvatske. Statutom se pobliže uređuje djelokrug i organizacija rada Savjeta.

(8) Savjet za nacionalne manjine donosi program rada, financijski plan, završni račun i odluke o raspoređivanju sredstava koja se u državnom proračunu osiguravaju za potrebe nacionalnih manjina.

(9) Savjet za nacionalne manjine će donijeti pravilnik o unutarnjem redu stručne službe Savjeta na prijedlog predsjednika Savjeta.

(10) Savjet za nacionalne manjine odlučuje većinom svih članova.

(11) Program rada Savjeta za nacionalne manjine, financijski plan i završni račun sredstava Savjeta za nacionalne manjine, te akti kojima Savjet za nacionalne manjine raspoređuje sredstva koja se u državnom proračunu osiguravaju za potrebe nacionalnih manjina, objavljuju se u »Narodnim novinama«.

V. NADZOR

Članak 37.

(1) Ostvarivanje prava i sloboda nacionalnih manjina zajamčenih Ustavom, ovim

Ustavnim zakonom i posebnim zakonima nadziru tijela državne uprave u pitanjima iz svog djelokruga.

(2) Vlada Republike Hrvatske usklađuje rad tijela državne uprave u primjeni ovog Ustavnog zakona i posebnih zakona koji uređuju pitanja od značenja za nacionalne manjine.

(3) Najmanje jednom godišnje Vlada Republike Hrvatske podnosi Hrvatskom saboru izvješće o provođenju ovoga Ustavnog zakona i o utrošku sredstava koja se u državnom proračunu osiguravaju za potrebe nacionalnih manjina, a Savjet za nacionalne manjine Hrvatskom saboru odnosno njegovom radnom tijelu u čijem je djelokrugu ostvarivanje prava nacionalnih manjina podnosi polugodišnje izvješće o pitanjima koja su u djelokrugu Savjeta te kvartalno izvješće o utrošku sredstava koja su u državnom proračunu osigurana za potrebe nacionalnih manjina.

Članak 38.

(1) Vijeća nacionalnih manjina odnosno predstavnici nacionalnih manjina u jedinici samouprave mogu zatražiti od nadležnog tijela državne uprave da provede nadzor nad primjenom ovoga Ustavnog zakona i posebnih zakona kojima su uređena prava i slobode nacionalnih manjina od strane tijela jedinica samouprave u kojima su osnovane i da poduzmu mjere za zakonito postupanje tih tijela, o čemu obavještava Savjet za nacionalne manjine koji je dužan o svom stajalištu izvijestiti vijeća nacionalnih manjina odnosno predstavnika nacionalnih manjina.

(2) Savjet za nacionalne manjine može zatražiti od Vlade Republike Hrvatske da provede nadzor nad primjenom ovoga Ustavnog zakona i posebnih zakona kojima su uređena prava i slobode nacionalnih manjina od strane tijela državne uprave i da poduzme mjere za zakonito postupanje tih tijela.

(3) Vijeća nacionalnih manjina odnosno predstavnici nacionalnih manjina i Savjet za nacionalne manjine imaju pravo, u skladu s odredbama Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske podnijeti ustavnu tužbu Ustavnom sudu Republike Hrvatske, ako po vlastitoj ocjeni ili povodom inicijative pripadnika nacionalne manjine smatraju da su povrijeđena prava i slobode pripadnika nacionalnih manjina propisana ovim Ustavnim zakonom i posebnim zakonima.

VI. PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 39.

(1) Odredba članka 19. ovoga Ustavnog zakona primjenjivat će se od dana stupanja na snagu zakona kojim će sukladno ovoj odredbi biti uređen izbor zastupnika u Hrvatski sabor.

(2) Predstavnička tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave kojima je mandat u tijeku, a u kojima nije ostvareno pravo na zastupljenost predstavnika manjina sukladno odredbama članka 20. ovoga Ustavnog zakona, popunit će se odgovarajućim brojem članova pripadnika nacionalnih manjina u roku od 90 dana od dana stupanja na snagu ovoga Ustavnog zakona.

Članak 40.

Ništa se u ovome Ustavnom zakonu neće tumačiti kao da uključuje bilo kakvo pravo na obavljanje bilo kakve djelatnosti ili izvršavanje čina suprotnih temeljnim načelima međunarodnog prava, te posebice suverenosti, jedinstvenosti, teritorijalne cjelovitosti i nezavisnosti Republike Hrvatske.

Članak 41.

Ovim se Ustavnim zakonom ne mijenjaju niti ukidaju prava nacionalnih manjina utvrđena međunarodnim ugovorima koji, sukladno Ustavu Republike Hrvatske čine dio unutarnjeg pravnog poretka Republike Hrvatske.

Članak 42.

(1) Vlada Republike Hrvatske imenovat će članove Savjeta za nacionalne manjine te predsjednika i potpredsjednike Savjeta najkasnije u roku od 90 dana od dana stupanja na snagu ovoga Ustavnog zakona.

(2) Ako do isteka roka iz stavka 1. ovoga članka ne budu osnovana vijeća nacionalnih manjina ili ako ta vijeća ne predlože Vladi Republike Hrvatske kandidate za članove Savjeta za nacionalne manjine, Savjet za nacionalne manjine činit će članovi imenovani prema odredbi članka 36. stavka 1. podstavka drugog i članovi određeni prema odredbi članka 36. stavka 2. ovoga Ustavnog zakona.

(3) Do osnivanja Stručne službe Savjeta za nacionalne manjine stručne i administrativne poslove za Savjet za nacionalne manjine obavljat će Ured za nacionalne manjine Vlade Republike Hrvatske.

Članak 43.

(1) Danom stupanja na snagu ovoga Ustavnog zakona prestaje važiti odredba članka 4. stavka 1. točke 1. Zakona o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina (»Narodne novine«, br. 51/00.).

(2) Danom stupanja na snagu ovoga Ustavnog zakona prestaje se primjenjivati odredba članka 9. Zakona o izboru članova predstavničkih tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave (»Narodne novine«, br. 33/01.) u dijelu u kojem propisuje izbor članova predstavničkih tijela jedinica lokalne samouprave i jedinica područne (regionalne) samouprave iz reda pripadnika nacionalnih manjina i prestaje važiti odredba članka 61. Zakona o izboru članova predstavničkih tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave.

Članak 44.

Danom stupanja na snagu ovoga Ustavnog zakona prestaje važiti Ustavni zakon o ljudskim pravima i slobodama i o pravima etničkih i nacionalnih zajednica ili manjina u Republici Hrvatskoj (»Narodne novine«, br. 65/91., 27/92., 34/92. – pročišćeni tekst, 51/00. i 105/00. – pročišćeni tekst).

Članak 45.

Ovaj Ustavni zakon stupa na snagu danom objave u »Narodnim novinama«.

Klasa: 016– 01/02– 01/01

Zagreb, 13. prosinca 2002.

HRVATSKI SABOR

Predsjednik

Hrvatskoga sabora

Zlatko Tomčić, v. r.